

آسیب شناسی انواع فاصله در نظام نوشتاری بریل فارسی

دکتر نادر جهانگیری

عضو هیئت علمی گروه زبان شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

نرجس منفرد

گروه زبانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر ابوالقاسم قوام عضو هیئت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده:

در این مقاله به آسیب شناسی فاصله نظام نوشتاری بریل فارسی خواهیم پرداخت. ابتدا با مروری بر بررسی های قبلی درباره فاصله، انواع فاصله در خط بینایی و بریل فارسی معرفی شدند. سپس با مقایسه انواع فاصله در این دو سیستم نوشتاری، معلوم شد علامت فاصله در بریل نشاندهنده فاصله برون کلمه و فاصله درون کلمه در خط بینایی است. کارکرد دوگانه علامت فاصله در بریل فارسی در سطوح گروه، جمله و گفتمان بررسی شد که بطور کلی نتایج به دست آمده نشان داد، این کارکرد دوگانه باعث تقطیع اشتباه زنجیره کلام و در نتیجه تغییر روابط دستوری و معنای جمله می شود. برای رفع مشکلات کاربرد دوگانه علامت فاصله در بریل فارسی، پیشنهاد شد خط بریل فارسی در مورد قواعد جدانویسی مستقل از خط بینایی فارسی عمل کند بدین معنا که همه کلمات مرکب و مشتق در بریل پیوسته نوشته شوند که بر این اساس علامت فاصله در بریل فقط برای نمایش علامت فاصله برون کلمه به کار رود و نیازی به نشان دادن علامت فاصله درون کلمه نیست. از مهمترین نتایج کاربردی پژوهش، بهبود نسبی نظام نوشتاری بریل فارسی و کاهش حجم، هزینه، وقت و انرژی در نوشتن و خواندن خط بریل است.

کلید واژه:

خط بریل (Braille system of writing)، واج درنگ (Open Juncture)، فاصله درون کلمه، (inword distance)، فاصله برون کلمه (outword distance)

۱- مقدمه:

پس از گسترش خط بریل در جهان، این سیستم نوشتاری در سال ۱۲۹۹ ه.ش توسط پاستور ارنست جی کریستوفل^۱ وارد ایران شد و علائم و قواعد نوشتاری بریل فارسی به وسیله ایرانیان برپایه انطباق با خط بینایی فارسی وضع شدند. از آن زمان تا کنون به صورت پراکنده به پژوهش درمورد نظام نوشتاری بریل فارسی پرداخته اند. در ایران برخلاف کشورهای پیشرفته، مرکز تخصصی مستقلی برای خط بریل فارسی وجود ندارد به همین دلیل این خط معایب فراوانی دارد و بسیاری از جنبه‌های آن هنوز ناشناخته اند.

اگرچه خط بریل فارسی مستقیماً برپایه علائم و قواعد نوشتاری خط بینایی بنا شده است اما این دو سیستم نوشتاری ماهیت مختلفی دارند. هر حرف بریل از یک خانه (سلول) با دو ردیف سه نقطه‌ای تشکیل شده است که برجسته بودن یا نبودن یک یا مجموعه‌ای از نقطه‌ها نشان‌دهنده یکی از حروف یا علامت‌های بریل است بنابراین تنها ۶۴ حالت برای نمایش علامت‌های بریل وجود دارد. این امر باعث شده است هر علامت بریل نقش به جای دو یا چند علامت خط بینایی فارسی به کار رود و مسئله تداخل علامت‌ها پیش آید. به عنوان مثال در خط بینایی فاصله بین کلمات و فاصله بین اجزای کلمات مرکب یا مشتق با دو حالت مختلف نشان داده می‌شود اما علامت فاصله در بریل - علامتی که ۶ نقطه غیر برجسته اند - برای نمایش این دو نوع فاصله به کار می‌رود. در خط بینایی فارسی حالت‌های بی شماری برای نمایش حروف و علامت‌ها وجود دارد که وجود خط‌های مختلف در جهان، شاهی بر این مدعاست.

به دلیل انطباق مستقیم خط بریل با فارسی بسیاری از مشکلات نوشتار فارسی به بریل راه یافته است از جمله اینکه گاهی در خط فارسی کسره اضافه نوشته نمی‌شود و امکان نمایش تکیه وجود ندارد و در نهایت در کلمات فارسی واکه‌های کوتاه و تشدید نوشته نمی‌شوند. این نارسایی‌ها به همراه کارکرد دوگانه علامت فاصله در بریل منجر به تغییر روابط نحوی و مفهوم معنای پاره گفتار شود. اگرچه در مواردی بافت زبانی^۲ بسیار کمک‌کننده می‌باشد اما گاهی بافت زبانی هم پاسخگو نیست.

۲- فاصله و نظام زبانی:

56. Pastor Christoffer

².cotex

با مروری بر بررسی های گذشته اولین بار ساختگرایان به اهمیت مفهوم فاصله و نقش آن ها توجه کرده اند. ساختگرایان بیانیه نظری در مورد تحلیل واجی ارائه کرده بودند که در آن چهار شرط اساسی برای رسیدن از نمود آوایی به نمود واجی وجود داشت که شامل موارد زیرند:

تقدم واج ها: کوچکترین واحد تحلیل از دیدگاه ساختگرایان واج است.

دو سویگی: هر آوا در یک محیط مشخص باید تنها و تنها واجگونه یک واج باشد.

خطی بودن: جایگاه تقابل در نمود واجی باید با جایگاه تقابل در نمود آوایی یکسان باشد.

جدایی سطوح: واج شناسی مستقل از سایر سطوح زبانی از جمله نحو ساختواژه است.

مفهوم «واج درنگ»^۱ برای اثبات شرط چهارم یعنی «جدایی سطوح» مطرح شده بود که ظهور آن باعث می شد که سطح واجی با مرزبندی های سطوح نحوی و معنایی تداخل نداشته باشد.

اگرچه امروزه مفهوم «واج درنگ» قابل قبول نیست، زیرا در مواردی مرز بین کلمات واژی نحوی اند و این مفهوم جدایی سطح را نقض می کند و مدل های بعدی ساختگرایان نیز به جدایی سطوح اعتقاد نداشتند.

۲-۱- واج درنگ

اولین بار مولتون^۲ مفهوم واج درنگ را مطرح کرد و واجگونه های آن را درنگ بالقوه^۳ و درنگ کوتاه^۴ معرفی کرد. واج گونه درنگ بالقوه نشاندهنده مرز واژه هاست و علامت «#» برای نمایش آن به کار می رفته است و واج گونه درنگ کوتاه مرز تکواژها را نشان می داد و با علامت + نشان داده می شد و آن را واج درون گفتار^۵ هم می نامیدند. به نظر مولتون این واج محتوی آوایی ندارد اما وجود آن در فهرست واج ها ضروری است زیرا در مواردی نقش تمایز دهندگی دارد. مانند: من به کتابخانه رفتم: من # به # کتاب+خانه# رفتم. (Lass, 1984:32-35)

برخلاف نظر افراطی مولتون نمی توان واج درنگ را یک واج ضروری در فهرست واج های یک زبان دانست اما فاصله اهمیت بسیاری در نوشتار - بویژه خط فارسی - دارد که در ادامه به بررسی فاصله در نوشتار فارسی می پردازیم.

^۱ . Open Juncture

^۲ . molthon

^۳ . Potential pause

^۴ . Brief pause

^۵ . Segmental Phoneme

۲-۲- انواع فاصله در خط بینایی فارسی

پژوهشگران بررسی‌های مختلفی در مورد انواع فاصله در نوشتار فارسی انجام داده‌اند که نتایج این بررسی‌ها ارائه تعاریف و اصلاحات متفاوتی از انواع فاصله در نوشتار فارسی می‌باشد.

صادقی و دیگران در «فرهنگ املائی خط فارسی» سه نوع فاصله - براساس کاربرد آن‌ها - در خط عادی فارسی معرفی کرده‌اند که شامل عدم فاصله، نیم فاصله، یک فاصله (فاصله تمام) می‌باشند. «عدم فاصله» در مورد دو جزء کلمات مرکب به کار می‌رود مانند باریک بین، اشک آلود، آب از سر گذشته و... . نیم فاصله برای نوشتن ترکیبات متشکل از مضاف و مضاف الیه و موصوف و صفت، مورد استفاده قرار می‌گیرد مانند: آب سیاه، آب آلوده و... . یک فاصله یا فاصله تمام نیز در کلماتی از قبیل ای خدا، این جهان و... به کار می‌رود. به نظر آن‌ها در فاصله گذاری فعل مرکب، اگر دو کلمه استقلال خود را حفظ کرده باشند مانند: کارکردن، کوشش کردن و... از نیم فاصله استفاده می‌شود اما اگر کل فعل مرکب یک واحد معنایی بسازد مانند: نگه داشتن، دربرداشتن، جازدن به خاطر سپردن و... اجزاء بدون فاصله در کنار هم نوشته می‌شوند. (صادقی و دیگران، ۱۳۸۵: ۱۲-۱۱)

فرهنگستان زبان فارسی در «دستور خط فارسی، مصوب فرهنگستان» درباره انواع فاصله در نوشتار می‌نویسد: «فاصله‌گذاری میان کلمات، خواه بسیط و خواه مرکب، امری ضروری است که اگر رعایت نشود طبعاً سبب بدخوانی و ابهام معنایی می‌شود. در نوشته‌های فارسی دو نوع فاصله وجود دارد: یکی فاصله «برون‌کلمه»، یعنی فاصله‌گذاری میان کلمه‌های یک جمله یا عبارت، مانند «یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فروبرده بود» (این فاصله در ماشین تحریر و رایانه «فاصله یک حرفی» خوانده می‌شود) و دیگری فاصله «درون‌کلمه» که معمولاً میان اجزای ترکیب و اغلب در حروف منفصل می‌گذارند: ورود، آزادمرد، خردورزی، پردرآمد (این فاصله در تداول نیم‌فاصله خوانده می‌شود). رعایت این نیم‌فاصله، به‌ویژه در دست‌نوشته‌ها، دشوار است و از این رو اختیاری است و می‌توان ابهام تلفظی را در ترکیب‌هایی مانند خردورزی با حرکت‌گذاری برطرف کرد.»

برخلاف نظر ساختگرایان که فاصله بین کلمات مستقل و فاصله بین تکواژهای هرکلمه را واجگونه‌های واج درنگ پنداشته‌اند در خط عادی فارسی این دو نمی‌توانند واجگونه‌های یک واج باشند زیرا نقش متفاوتی دارند. همچنین فاصله بین حروف منفصل در هر کلمه با فاصله بین دو اجزاء کلمه‌های مرکب با یکدیگر تفاوت دارند که به این دو نوع به دلیل ماهیت و نقش مختلف نباید فاصله «درون کلمه» یا «نیم فاصله» نامیده

شوند. بنابراین با ارائه تغییراتی در تعاریف و اصطلاحات مذکور می توان انواع فاصله را به صورت زیر تعریف کرد:

فاصله برون کلمه: فاصله میان کلمات بسیط، ترکیبات اضافی و وصفی است. مانند فاصله بین «در» و «بزرگ» در ترکیب اضافی «در بزرگ»

فاصله درون کلمه: منظور از آن فاصله بین اجزای کلمات مشتق و مرکب می باشد. مانند فاصله بین «دل» و «ریا» در کلمه مرکب «دل ریا»

فاصله بین حروف: فاصله بین حروف منفصل از قبیل ر، ز، ژ و، د، ذ، ز و... است. مانند: فاصله بین حروف «ر»، «و» و «د» در کلمه «رود».

۲-۳- انواع فاصله در بریل فارسی:

به دلیل کمبود علائم بریل فاصله درون کلمه و فاصله برون کلمه با یک حالت - خانه بریل با شش نقطه غیر برجسته - نشان داده می شوند. در خط بریل فقط دو نوع فاصله وجود دارد. یکی فاصله بین کلمات و اجزای مستقل کلمات که معادل یک خانه بریل است. مانند: فاصله بین «می» و «نویسم» در کلمه ME NWESM و دیگری فاصله بین حروف نوشتاری بریل که در حدود $\frac{1}{2}$ هر خانه یا سلول بریل است و شباهت بسیاری به فاصله بین حروف منفصل در خط بینایی دارد با این تفاوت که این نوع فاصله در خط بریل بین تمام حروف وجود دارد و به حروف خاصی محدود نمی شود. مانند: فاصله بین دو حرف «د» و «ر» در dr این فاصله اهمیت زیادی دارد به دلیل اینکه خط بریل با حس لامسه ادراک می شود این فاصله با مشخص کردن مرز بین حروف، باعث تمایز حروف از یکدیگر می شود.

۲-۴- روش کار و محدودیت های تحقیق:

نگارندگان براساس مشاهده نظری در بین نابینایان مسلط به خط بریل و همچنین تخصص و تجربه کافی در مورد خط بریل فارسی متوجه شدند کارکرد دوگانه علامت فاصله در مواردی باعث ادراک اشتباه زنجیره گفتار می شود. به منظور بررسی بیشتر ابتدا به انتخاب نمونه های موردی، از بین پیکره ای عظیمی از منابع متعدد از جمله فرهنگ ها، کتب و مجلات بینایی و بریل فارسی - به صورت تصادفی - نمودند و به بررسی آن ها پرداخته اند. به دلیل گستردگی حوزه مورد بحث، آن را محدود به گونه فارسی رسمی معیار در ده سال اخیر نموده اند. از مهمترین محدودیت های این تحقیق می توان به نبود تست زبانی درباره فاصله در بریل

گیرند. پسوندهای الف ندا در «خدایا» الف تعجب، در «شگفتا» الف تردید در «گویا» و ... تکیه نمی گیرند. واژه بست ها مانند «ی نکره»، «کسره اضافه» و «را» تکیه نمی گیرند. صورت های پسوند یفعل بودن مانند معلم، معلمی و... بی تکیه اند.

علاوه بر این معایب، نوشتار فارسی مزایایی هم دارد؛ می توان درنگ را با استفاده از علامت های «نقطه»، «ویرگول»، «دونقطه» و «نقطه ویرگول» نشان داد. مانند:

ما همه، کار می کنیم. (همه ما کار می کنیم.)

ما همه کار می کنیم. (ما همه نوع کاری انجام می دهیم.)

(وحیدیان کامیار، ۱۳۷۹: ۲۱۵-۲۱۴ و ۶۰-۷۰ و ۴۱-۲۷) اما همیشه در نوشتار فارسی از این علامت ها استفاده نمی شود.

وجود نارسایی هایی در خط بینایی فارسی - که به خط بریل منتقل شده است - و نبود دو علامت جداگانه برای فاصله درون کلمه و برون کلمه در بریل فارسی منجر به ادراک اشتباه زنجیره گفتار و ابهام معنایی می شود. در این قسمت به بررسی عمیق تر در این درباره همراه با ذکر نمونه های زبانی - در سه سطح گروه، جمله و گفتمان - خواهیم پرداخت.

۳-۱- گروه:

۳-۱-۱- گروه اسمی

در خط بریل فاصله برون کلمه، نقش فاصله درون کلمه و فاصله برون کلمه را ایفا می کند، به همین دلیل در مثال های زیر دو حالت وجود دارد. به مثال های زیر توجه کنید:

۱.

(ب الف)

خوش آمد

Xwm md

خوش آمد

Amadh bas

آماده باش

آماده باش

وجود فاصله درون کلمه بین دو کلمه در زنجیره گفتارهای گروه الف، باعث می‌شود آن‌ها کلمات مرکب تلقی شوند و به ترتیب «خوش آمد» و «آماده باش» به معنی «کلمه احترام آمیز برای استقبال از آمدن فرد» و «نوعی فرمان نظامی» باشند اما به دلیل اینکه بین دو کلمه در پاره گفتارهای گروه ب فاصله درون کلمه وجود دارد، آن‌ها بصورت یک جمله ادراک می‌شوند مثلاً «آماده باش» به معنی «خود را آماده کن» می‌باشد.

۲.

(الف) (ب)

Xan salari

خان سالاری

Adm dzd

آدم دزد

خان سالاری

آدم دزد

در پاره گفتارهای گروه الف وجود فاصله درون کلمه مابین دو کلمه باعث می‌شود آن‌ها کلمه مرکب محسوب شود، و «خان سالاری» به معنی «نام خان یک قبیله» و «آدم دزد» به معنی «فردی که دزدی می‌کند» باشد، اما پاره گفتارهای گروه ب که بین دو کلمه فاصله برون کلمه وجود دارد، به ترتیب ترکیب اضافی «خان سالاری» به معنای «تشریفات اربابی» و ترکیب وصفی «آدم دزد» به معنی «فرد آدم ربا» محسوب شوند. وجود دو نوع فاصله نیز در گروه‌های اسمی بزرگ‌تر از دو کلمه نیز باعث می‌شود مفهوم گروه اسمی به کلی تغییر می‌کند. بطوریکه ممکن است وندها نیز واژه بسیط تلقی شوند به نمونه‌های زیر دقت کنید:

۳.

(الف) (ب)

Brg sabz tr drxt

برگ سبز تر درخت

Bradr zn ymoi mhsn

برادر زن عموی محسن

برگ سبز تر درخت

برادر زن عموی محسن

در الف، وجود فاصله برون کلمه مابین «سبز» و «تر» در گروه اسمی «برگ سبز تر درخت» باعث می‌شود کلمه «تر» به معنای «تازه» باشد و وجود فاصله برون کلمه بین «برادر» و «زن» و «عمو» و «محسن» و فاصله درون کلمه بین «زن» و «عمو» به معنی آن است که که زن عموی محسن برادری دارد.

درحالیکه در ب، فاصله درون کلمه مابین «سبز» و «تر» در «برگ سبز تر درخت» باعث می شود که حرف اضافه «تر» معنی تفضیلی به کلمه «سبز» بدهد و وجود فاصله درون کلمه بین «برادر» و «زن» فاصله برون کلمه بین «زن» و «عمو» و «عمو» و «محسن» به معنای آن است که عموی محسن برادرزنی دارد. همچنین نام برخی کلمات قرضی از قبیل اصلاحات پزشکی و فنی، اسم های غیرفارسی زبان، محصولات تجاری - به ویژه اگر خواننده با آن ها آشنا نباشد... مانند پلاک آتروم- به دلیل کارکرد دوگانه فاصله در بریل به درستی قابل تشخیص نیستند.

۳-۱-۲- گروه حرف اضافه ای:

کارکرد دوگانه فاصله برون کلمه در بریل فارسی در گروه های حرف اضافه ای نیز پیامدهایی دارد مانند:

ب	الف
	Br balai
بربالای	بربالای
	Dr jht
درجهت	درجهت
	Bh swi
به سوی	به سوی
	Dr zir
در زیر	در زیر
	Br xlaf
برخلاف	برخلاف
	Dr knr
در کنار	در کنار

وجود فاصله برون کلمه مابین دو کلمه در پاره گفتارهای گروه الف باعث می شود، آن ها گروه حرف اضافه ای محسوب شوند، اما وجود فاصله درون کلمه بین دو کلمه پاره گفتارهای ب، آن ها را تبدیل به حروف اضافه مرکب می کند.

۵.

(الف) (ب)

Dr gzr

درگذر

درگذر

در مثال ۵. الف، وجود فاصله برون کلمه بین «در» و «گذر» باعث می‌شود پاره گفتار «درگذر» گروه فعلی با هسته فعل پیشوندی امری به معنی «عفو کن» باشد، درحالی‌که فاصله درون کلمه بین «در» و «گذر» آن را تبدیل به گروه حرف اضافه ای می‌کند به معنای «در معبر» می‌باشد.

.۶

(ب)

(الف)

Az ain gzsth

از این گذشته

از این گذشته

در مثال ۶. الف وجود فاصله برون کلمه بین «از»، «این» و «گذشته» باعث می‌شود پاره گفتار «از این گذشته» یک گروه حرف اضافه ای تلقی شود در حالی‌که وجود فاصله برون کلمه مابین «از»، «این» و «گذشته» این پاره گفتار را تبدیل به یک حرف هم پایه ساز می‌کند.

۳-۱-۳- گروه فعلی:

به مثال های زیر دقت کنید.

.۷

ب

الف

Sr zd

سر زد

سرزد

Dr awrd

در آورد

در آورد

Dst ksid

دست کشید

دست کشید

وجود فاصله برون کلمه مابین دو کلمه در پاره گفتارهای گروه الف، باعث می‌شود آن‌ها جمله سه جزئی با فاعل محذوف محسوب شوند و به ترتیب «سرزد»، «در آورد» و «دست کشید» به معنای «سر را کوتاه کرد» و «در را آورد.» و «دست را نقاشی کرد.» باشد. اما فاصله درون کلمه به جای درون کلمه آن‌ها را به گروه فعلی

با هسته فعل مرکب یا پیشوندی تبدیل می کند. بطوریکه «سرزد»، «در آورد» و «دست کشید» به معنای «به دیدن کسی رفتن»، «بیرون آورد» و «صرفنظر کرد» می باشد.

اگرچه معنی بسیاری از این پاره گفتارها وقتی در بافت های بزرگ تر مانند جمله و گفتمان قرار گیرند، درست تشخیص داده می شود اما با توجه به برخی خصوصیت های زبان فارسی از جمله حذف فاعل به قرینه و ... در مواردی گسترش بافت زبانی باعث گمراه کردن خواننده و ادراک اشتباه معنای جمله می شود. به مثال های زیر دقت کنید.

۳-۲- جمله

۳-۲-۱- جمله ساده :

. ۸

الف

ب

Paian namh mrim ra didh ai /

پایان نامه مریم را دیده ای؟

پایان نامه مریم را دیده ای؟

در جمله الف وجود فاصله برون کلمه بین «پایان» و «نامه» باعث می شود که آن ها یک ترکیب اضافی را تشکیل دهند و جمله اول به معنای « انتهای نامه مریم را دیده ای؟» باشد درحالیکه وجود فاصله درون کلمه بین آن دو باعث می شود که آن ها یک کلمه مرکب محسوب شوند و جمله دوم به معنای «رساله مریم را دیده ای؟» باشد.

. ۹

الف

ب

Aga hsn amd

آقا حسن آمد

آقا حسن آمد

Haji mhmd ali ra brd

حاجی محمد علی را برد.

حاجی محمد علی را برد.

در گروه الف، جمله «آقا حسن آمد»، وجود فاصله برون کلمه مابین «آقا» و «حسن» باعث می شود که «آقا» در نقش منادی و «حسن» در نقش فاعل باشد و در جمله «حاجی محمد علی را برد» وجود فاصله برون کلمه

بین «حاجی» و «محمد علی» و یا «حاجی محمد» و «علی» باعث می‌شود که «حاجی» یا «حاجی محمد» نقش فاعل و «محمد علی» و «یا علی» نقش مفعول را بگیرند. در گروه ب، وجود فاصله درون کلمه در جمله اول بین «آقا» و «حسن» باعث می‌شود آن‌ها یک گروه اسمی تشکیل دهند که «آقا» به عنوان «شاخص» و وابسته پیشین و «حسن» هسته در نقش فاعل باشد و گروه اسمی «آقا حسن» نقش فاعل را بگیرد. در جمله دوم وجود فاصله درون کلمه مابین «حاجی»، «محمد» و «علی» باعث می‌شود، آن‌ها یک اسم تلقی شوند که نقش مفعول را گرفته است و جمله دارای فاعل محذوف باشد.

۱۰.

Aw az ab gozsth ast

او از آب گذشته بود.

Ali sr sksth ast

علی سرشکسته است.

Xanh xrab swdh bwd

خانه خراب شده بود.

وجود فاصله برون کلمه مابین «آب» و «گذشته» در جمله «او از آب گذشته است» باعث شده است که جمله سه جزئی با متمم به معنی «او از آب عبور کرده است» پدید آید با قراردادن فاصله درون کلمه بین آن‌ها باعث می‌شود که جمله سه جزئی اسنادی به معنی «او باتجربه است.» به وجود آید. وجود فاصله برون کلمه بین «سر» و «شکسته» در جمله «علی سرشکسته است» آن را به جمله سه جزئی با مفعول تبدیل کرده است که به معنی «علی، سر کسی را شکسته است» اما وجود فاصله درون کلمه بین آن‌ها جمله سه جزئی اسنادی به معنی «علی ناامید است» به وجود آمده است. وجود فاصله برون کلمه بین «خانه» و «خراب» در جمله «خانه خراب شده بود» باعث می‌شود که جمله سه جزئی مجهول به معنی «خانه ای، خراب شده بود.» پدید آید. اما با تبدیل فاصله برون کلمه به درون کلمه جمله اسنادی با فاعل محذوف به معنی «به او آسیب مالی شدیدی وارد شده بود» به وجود می‌آید.

Pnbh zn balst ra pr pr krd

پیرزن بالشت را پر پر کرد.

نوع فاصله بین «پر» و «پر»، معنی جمله را معکوس می کند، بطوریکه جمله با فاصله درون کلمه به معنای این است که پیرزن بالشت را پُر از پُر کرد، اما با فاصله برون کلمه به معنی آن است که پیرزن پره‌های بالشت را درآورد.

۳-۲-۲- جمله مرکب:

Rftn az ain jht ast kh ma ra bh mgsd mi rsand

رفتن از این جهت که ما را به مقصد می رساند سودمند است.

رفتن از این جهت که ما را به مقصد می رساند سودمند است.

وجود فاصله برون کلمه بین «از»، «این» و «جهت» باعث می شود «از این جهت» گروه حرف اضافه ای را تشکیل دهند و جمله به معنی «رفتن از این سو مفید است و ما را به مقصدمان می رساند» باشد اما جایگزین شدن فاصله درون کلمه باعث می شود که «از این جهت که» عنصر پیونددهنده محسوب شود و جمله به معنای «عمل رفتن به این دلیل سودمند است که ما را به مقصد می رساند» باشد.

Ps az antzari twlani balaxrh aw amd w xalh mrim ra dr a`ws ksidi

پس از انتظاری طولانی بالاخره او آمد و خاله مریم را در آغوش کشید.

پس از انتظاری طولانی بالاخره او آمد و خاله مریم را در آغوش کشید.

وجود فاصله برون کلمه مابین «خاله» و «مریم» باعث می شود، خاله در نقش فاعل و مریم نقش مفعول جمله پیرو دوم را بگیرد. و جمله به معنی «خاله، مریم را در آغوش کشید.» باشد اما با وجود فاصله درون کلمه بین «خاله» و «مریم» باعث می شود جمله خاله مریم نقش مفعول را بگیرد و فاعل محذوف باشد و جمله معنای «او، خاله مریم را در آغوش کشید.» را بدهد.

۳-۳- گفتمان:

Saat 5 bad az zwhr bwd kh baid ba srafsr nghban shbt mi krd ps az mdti gftgwi an dw tmam swd w balxrh srbaz xanh ra trk krd

ساعت ۵ بعدازظهر بود که باید با سرافسر نگهبان صحبت می کرد پس از مدتی گفتگوی آن دو تمام شد و بالاخره سرباز خانه را ترک کرد.

وجود فاصله درون کلمه مابین «سرباز» و «خانه» در جمله «سرباز خانه را ترک کرد» باعث می شود جمله دارای فاعل محذوف باشد و «سربازخانه» مفعول تلقی شود. و جمله آخر به معنی «سرباز، سربازخانه را ترک

کرد.» باشد. وجود فاصله برون کلمه بین «سرباز» و «خانه» باعث می‌شود آن‌ها دو کلمه مجزا محسوب شوند و «سرباز» نقش فاعل و «خانه» نقش مفعول بگیرد و آن به معنی «سرباز، خانه را ترک کرد» باشد.

Grbh ba srat bh drwn aspzxn h xzid w kbab gablmh ra blyid
والتین های اولین فردی بود که به فکر تأسیس مدرسه برای نابینایان نمود و بعدها کتاب های نابینایان و یادگیری خطوط برجسته در این مدرسه به چاپ رسید.

وجود فاصله درون کلمه بین «کتاب» و «ها» باعث می‌شود، «ها» پسوند تصریفی و واژه بست «ی» یا کسره اضافه محسوب شود و «نابینایان» و «یادگیری خطوط برجسته» دو کتاب مجزا تلقی شوند، اما وجود فاصله برون کلمه مابین «کتاب» و «های» آن را به یک ترکیب اضافی تبدیل کرده است که «های» اسم خاص است همچنین «نابینایان و یادگیری خطوط برجسته» نام یک کتاب می‌باشد.

۴- نتیجه گیری:

کاربرد دوگانه علامت فاصله در بریل فارسی باعث می‌شود زنجیره کلام به درستی تقطیع نشود و در نتیجه روابط دستوری بین کلمات و به دنبال آن معنای پاره گفتار تغییر کند.

گروه اسمی یک کلمه ای، به یک ترکیب اضافی و وصفی یا جمله تبدیل شود و یا گروه اسمی دو کلمه ای، یک کلمه مرکب تلقی شود. در مواردی حروف اضافه مرکب، مانند به سوی، در زیر و ... گروه اسمی تلقی شود و یا برعکس. همچنین ممکنست گروه فعلی -با هسته فعل مرکب یا پیشوندی- جمله سه جزئی با فاعل محذوف تلقی شود و یا برعکس جمله یک گروه فعلی متشکل از یک هسته مرکب یا پیشوندی محسوب شود. این نوع تغییرات در روابط دستوری باعث تغییر معنایی آن‌ها می‌شود. باوجود اینکه معنی صحیح بسیاری از این پاره گفتارها در بافت های بزرگ تر مانند جمله و گفتمان قرار گیرند، مشخص می‌شود. اما با توجه به برخی خصوصیت های زبان فارسی از جمله حذف فاعل به قرینه و ... در مواردی گسترش بافت زبانی باعث گمراه کردن خواننده و ادراک اشتباه معنای جمله می‌شود. بطوریکه جمله سه جزئی با متمم تبدیل به جمله سه جزئی اسنادی، جمله سه جزئی با مفعول به صورت جمله سه جزئی اسنادی و جمله اسنادی با فاعل محذوف تبدیل به جمله سه جزئی مجهول شود. برعکس این سه حالت نیز وجود دارد. در این موارد هم معنی جملات به کلی تغییر می‌کند. در جملات مرکب نیز ممکن است عناصر هم پایه ساز تبدیل به گروه حرف اضافه ای شوند. در سطح گفتمان حذف فاعل به قرینه، عناصر ارجاعی و ... نیز باعث تغییراتی در روابط نحوی و معنایی اجزای کلام شوند.

برای رفع مشکلات کاربرد دوگانه علامت فاصله در بریل فارسی، پیشنهاد می شود علامت فاصله در بریل فقط برای نمایش علامت فاصله برون کلمه به کار رود و اگر خط بریل فارسی در مورد قواعد جدانویسی مستقل از خط بینایی فارسی عمل کند بدین معنا که همه کلمات مرکب و مشتق در بریل پیوسته نوشته شوند نیازی به نشان دادن علامت فاصله درون کلمه نیست.

از مهمترین نتایج کاربردی پژوهش می توان به موارد زیر اشاره کرد؛

- رفع پیامدهای منفی کاربرد دوگانه علامت فاصله نظام نوشتاری بریل فارسی و بهبود این نظام
- کاهش حجم، هزینه، وقت و انرژی در نوشتن و خواندن خط بریل

منابع و مأخذ:

- پوربزرگی، خلیل (۱۳۶۰) فرهنگ واژه های هم صوت در زبان فارسی، تهران: بی نا
- صادقی، علی اشرف و زهرا زندی مقدم (۱۳۸۵) فرهنگ املائی خط فارسی، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه نشر آثار
- فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۱۳۸۲) دستور خط فارسی، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی، چاپ ششم ۱۳۸۵
- فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۱۳۸۸) دستور خط فارسی، تاریخ دریافت: ۸/۳/۱۳۸۸
- www.persianacademy.ir
- وحیدیان کامیار، تقی (۱۳۵۷) نوای گفتار در فارسی (تکیه، آهنگ، مکث) اهواز: دانشگاه جندی شاپور
- وحیدیان کامیار، تقی و غلامرضا عمرانی (۱۳۷۹)، دستور زبان فارسی (۱)، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

.Reading by touch Www. RNIB.com .۱۹۶۵ - Herbert Spencer

Retrited: 2010/1/4

- Heward. William L. 2009. Exceptional Children: An Introduction to special education .USA: Pearson International Education.

- Lass, Roger. 1984. Phonology: an introduction to basic concepts, Cambridge textbooks in linguistics, Cambridge: Cambridge University Press

-Lybner, Sebastian, Understanding semantics, London: Arnold, 2002

How Braille Began.1967. Www. RNIB - Paula Kimbrough .com. Retrited: 2010/1/4